

VIBA-nieuwsbrief september 2009

Een uitgave van de [Vereniging Integrale Bio-Logische Architectuur](#)

In deze nieuwsbrief:

- [Agenda](#)
 - [Leerstoel Sustainability TU Delft](#)
 - [De Nationale dagen](#)
 - [Tentoonstelling RAP Architectuurcentrum](#)
 - [Over de grens: de Eco-Bouwpoels in België](#)
 - [Over de grens: workshops leembouwtechnieken in Duitsland](#)
 - [Colofon](#)
 - [Aanmelden nieuwsbrief](#)
-

Agenda

- **11-27 september 2009: tentoonstelling Carla Feijen**
Deze prachtige tentoonstelling heeft als thema 'Geometrie, de vormtaal van de natuur, als inspiratiebron voor architectuur en vormgeving' (zie ook 'Tentoonstelling RAP').
locatie: RAP Architectuurcentrum, Nieuwstraat 33 Leiden
openingstijden: vrijdag, zaterdag en zondag 12:00-17:00 uur en op afspraak
info: <http://www.rapsite.nl>
- **23 september 2009: symposium 'Toekomst=nu*duurzaamheid'**
Corporatie Staedion organiseert ter ere van haar 10-jarig bestaan het symposium 'Toekomst=nu*duurzaamheid'. Centraal daarin staat energiebesparing in de gebouwde omgeving. 'Slim' en 'samen' blijken in geslaagde projecten vaak de sleutelbegrippen te zijn. Ervaringsdeskundigen vertellen over het hoe en wat. Dagvoorzitter: Jan Terlouw.
locatie: Nieuwe Kerk, Den Haag
info: <http://www.rostra.nl>
- **24 september 2009: symposium 'de bestaande woningvoorraad duurzaam'**
Leidraad voor dit thema is de Toolkit Bestaande Woningvoorraad. Sprekers zijn o.a. Chris Bruijnes (Meer met Minder) en Willem Otter (samensteller Toolkit). Verder zijn er lezingen over GPR, strategisch voorraadbeheer, de opzet van lokale energiebedrijven en ervaringen van gebruikers gepland. Gedeputeerde Hans Konst van de provincie Friesland zal het symposium openen en ingaan op de afspraken in het Noordelijk Energieakkoord m.b.t. het 100.000-Woningenplan. Er is ruimte voor een beperkt aantal informatiestands.
locatie: Fries Congrescentrum in Drachten
info: <http://www.ipdubo.nl>
- **24 en 25 september 2009: Warmtecongres 2009**
Verduurzaming van warmte is noodzakelijk om de energieambities van Nederland waar te maken. De overheid investeert maar liefst 400 miljoen in het stimuleren van duurzame warmte. Tijdens het congres tal van actuele onderwerpen en de uitreiking van de Innovation Award 2009.
locatie: Triavium, Nijmegen
info: <http://www.sbo.nl/warmte>
- **30 september 2009: Nationale dubodag 2009: van idealisme naar realiteit**
"Duurzaamheid en recessie, het lijkt water en vuur. Maar toch, minder te besteden leidt vaak tot minder verspilling. Geldt dat ook voor de gebouwde omgeving? Helaas maar ten dele. Nederland kan zich op de Europese markt nauwelijks onderscheiden als volumeaanbieder en prijsvechter, maar moet het hebben van slimme innovaties. Duurzaam innoveren is daarbij de sleutel, onder de vlag van bijvoorbeeld Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) of die van Cradle to Cradle. De Nationale Dubodag 2009 zal geheel in het teken staan van die ontwikkelingen en ambities". Geert Verlind, dagvoorzitter.
locatie: WTC Rotterdam
info: <http://www.dubodag.nl>
- 29 en 30 september 2009: 8th International Symposium on Automotive Lighting
locatie Darmstadt (Duitsland)
info <http://www.isal-symposium.de>

- **1 oktober 2009: Viba-café: Raymond Iescrauwaet: Wat zijn de biologische effecten van elektromagnetische straling in ons dagelijks leven.** Lezing en workshop
locatie SVE, De Gruyterfabriek, Veemarktkade 8 gebouw B te 's-Hertogenbosch
info www.vibavereniging.nl
- **2 oktober 2009: cursus meettechniek elektromagnetische straling** (Shieldtech/ROM elektroniek)
De cursus gaat over het betrouwbaar kunnen meten en afschermen van elektromagnetische straling. De cursus wordt gegeven door Prof. Robert Mayr (ROM elektroniek). Alex Kuperman (Shielding Technologies) is de Nederlandse importeur van ROM elektroniek en demonstreert apparatuur, materialen uiteenlopende afschermingproducten.
Voertalen: Duits, Engels en Nederlandse toelichting.
locatie: SVE, De Gruyterfabriek, Veemarktkade 8, Den Bosch
info: tel: 020-6704352 of mailen naar info@dewoonbioloog.nl
- **8 oktober 2009: lezing met excursie Lewenborg en Westindië: Duurzaamheid in de praktijk.**
Momenteel worden in Lewenborg 400 woningen grondig opgeknapt, maar ook de gemeente is met een grootscheepse wijkverbetering bezig. Zo is er de aanpak van de particuliere woningvoorraad. In Enschede is de wijk Westindië duurzaam gerenoveerd en de aanpak is genomineerd voor de Nationale Renovatieprijs. Tijdens de lezingen leert u veel van dit renovatieproject.
locatie: wijkcentrum Het DOK in Lewenborg te Groningen
info: <http://www.ipdubo.nl>
- **7 – 9 oktober 2009: symposium Okosan 2009**
Het grootste gedeelte van de energieuitgaven van de landen in de Europese Unie gaat naar de bouwsector. Een derde van de energieuitgaven gaat naar de verkoeling van gebouwen in de Midden-Europese, gematigde klimaatzone. Op deze driedaagse internationale conferentie analyseren vakmensen uit de politieke, economische en universitaire wereld deze problematiek en bespreken mogelijke energiebesparende maatregelen bij zowel nieuwbouw als bij renovaties.
locatie: Kunsthaus Weiz, (Oostenrijk)
info: <http://www.aee-intec.at>
- **9 oktober 2009: cursus meettechniek luchtkwaliteit (AktivTek / AeroQual)**
De cursus gaat over het betrouwbaar kunnen meten en verbeteren van luchtkwaliteit. De cursus wordt gegeven door dr. Christophe Suchy (binnenlucht specialist) en Mark Heijmeijer (Nederlandse distributeur van AktivTek). Tijdens de cursus worden (de werking van) apparatuur en materialen gedemonstreerd.
locatie: SVE, De Gruyterfabriek, Veemarktkade 8, Den Bosch
info: tel: 020-6704352 of mailen naar info@dewoonbioloog.nl
- **12 oktober 2009: lezing met excursie 'Ervaar de energiezuinige woning' : duurzaamheid in de praktijk.** Een lezingenserie met excursie in de Vegelinbuurt te Leeuwarden. De lezingen geven informatie over de mogelijkheden van energiezuinige en gezonde woningen, die ook betaalbaar zijn. De excursie gaat naar een gasloze modelwoning met een warmtepomp van Itho.
locatie: buurthuis 't Knooppunt aan de J.H. Knoopstraat 5 te Leeuwarden
info: <http://www.ipdubo.nl>
- **22 oktober 2009 lezing 'Energie uit het dak. Zonne-energie of is er meer mogelijk?'**
Lezingenserie over de diverse aspecten van energiebesparing door gebruik te maken van het dak. Wat is de invloed van isolatie of een wit dak op het klimaat in de woning of bedrijf? Hoe kan ik zonlicht door het dak binnenlaten? Wat zijn de mogelijkheden van een zonneboiler? Hoe werkt een energiedak? De lezingen worden verzorgd door sprekers van diverse bedrijven.
locatie: Informatiepunt Duurzaam Bouwen, Hereweg 9 Groningen
info: <http://www.ipdubo.nl>
- **26 en 27 oktober 2009: congres Experiencing Light 2009**
Dit tweedaags congres over effecten van licht en lichtdesign op menselijk welbevinden is de eerste internationale conferentie met een grote nadruk op de psychologische processen m.b.t. de perceptie van en de blootstelling aan natuurlijke en elektrische verlichting. Doel van het congres is om een multidisciplinaire groep van onderzoekers en ontwerpers samen te brengen, zodat ze ervaringen en ideeën kunnen uitwisselen en onderzoek kunnen presenteren.
locatie: TU Eindhoven
info: <http://www.experiencinglight.nl>
- **28-31 oktober 2009: 2nd global Professional Lighting Design Convention PLDC 2009**
locatie: Berlijn (Duitsland)
info: <http://www.pld-c.com>
- **30 oktober 2009: cursus meettechniek netvervuiling (Tools4Wellness / Stetzerizer)**
In de cursus komen de basisbegrippen van het nauwkeurig kunnen meten en reduceren van netvervuiling (Dirty Electricity) aan de orde. Spreker: Antoon Moonen. Mark Heijmeijer (Tools4Wellness) demonstreert apparatuur, materialen en de werking van Stetzerizer producten.
locatie: SVE, De Gruyterfabriek, Veemarktkade 8, Den Bosch

info: tel: 020-6704352 of mailen naar info@dewoonbioloog.nl

- **5 november 2009: Viba-café:** Victor de Leeuw (EGM) over stadsdeelcomplex Leidschendam-Ypenburg (met 'De Gek') en Tom Haartsen (Clima Design Consult) over de ondergrondse faculteit Dans & Theater ArtEz in Arnhem
locatie: SVE, De Gruyterfabriek, Veemarktkade 8 gebouw B te 's-Hertogenbosch
info: www.vibavereniging.nl
- **19 november 2009 lezing met excursie Oostindië in Leek**
Duurzaamheid in de praktijk: een excursie naar een energieneutrale woning in de wijk Oostindië in Leek, met lezingen.
locatie: Informatiecentrum Oostindië, Leek
info: <http://www.ipdubo.nl>
- **20 november 2009: symposium Duurzaam Inkopen**
TU Delft, Materials & Sustainability presenteert een nieuwe leerstoel binnen de groep Materials & Environment. Ter gelegenheid hiervan is er een praktisch symposium 'Duurzaam Inkopen - Materialen in rekenmodellen' gehouden waarin duidelijk wordt gemaakt welk rekenmodel voor wat bruikbaar is en wat de materiaalcomponent daarin betekent. Zie ook de bijlage [duurzaam_inkopen.pdf](#)
Na afloop van het symposium vindt de entreerede van Michiel Haas plaats (zie ook '[Leerstoel Sustainability TU Delft](#)').
locatie: Aula TU-Delft, Mekelweg 5
aanmelden: <http://www.citg.tudelft.nl/live/pagina.jsp?id=77b406d2-a2ba-4480-8548-0fb4800e3d24&lang=en>
- **20-21 november 2009: De Nationale Binnenluchtdag 2009**
Op De Nationale Binnenluchtdag 2009 delen consumenten, bedrijfsleven en professionals hun dagelijkse praktijkervaringen met u voor bewuste keuzes in gezonde woon-, werk en leefomgevingen. Deze keer met betrekking tot het thema 'binnenlucht' (zie ook '[De Nationale Dagen](#)').
locatie: SVE, De Gruyterfabriek, Veemarktkade 8, Den Bosch
info: <http://www.denationalebinnenluchtdag.nl>
organisatie: Group4Wellness Binnenmilieu & Preventief welzijn / Raymond Lescauwet
- **26 november 2009 lezing 'Duurzame energiesystemen'**
Diverse lezingen over energie uit de aarde, vuile lucht en douchewater en energie van de zon.
locatie: Informatiepunt Duurzaam Bouwen, Hereweg 9 Groningen
info: <http://www.ipdubo.nl>
- **3 december 2009: Viba-café: VIBA-werkgroep Gezond Kunstlicht met feiten over de spaarlamp en de gloeilamp**
locatie: SVE, De Gruyterfabriek, Veemarktkade 8 gebouw B te 's-Hertogenbosch
info: www.vibavereniging.nl

[Naar boven](#)

Leerstoel Sustainability TU Delft voor prof.dr.ir. Michiel Haas

Vanaf begin dit jaar bekleedt prof.dr.ir. Michiel Haas de nieuwe leerstoel 'Sustainability', (levenscyclustechnologie) bij de sectie 'Materiaal en Milieu' van de afdeling CiTG/Bouw aan TU Delft. Hij volgt daarmee prof.dr.ir. Ch.F. Hendriks op.

Michiel is sinds 1990 directeur van NIBE, het Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie. Hij studeerde af aan de ETH Zürich, faculteit Bouwkunde. In 1997 promoveerde hij in Eindhoven op een nieuw milieu classificatie model voor de bouwsector. Daarna volgden verschillende initiatieven om de impact van het bouwproces op het milieu en de samenleving kwantificeerbaar te maken. Hij is redacteur en / of (mede-) auteur van 13 boeken op het gebied van duurzaamheid en milieuingenieur en heeft jarenlang een bestuursfunctie vervuld bij VIBA.

Op 20 november 2009 houdt Michiel zijn entreerede. Hieraan voorafgaand vindt het symposium 'Duurzaam Inkopen' plaats (zie agenda). Het programma voor die dag ziet er als volgt uit:

09.00 uur Ontvangst symposium

09.30 uur Opening door dagvoorzitter, prof. dr. ir. Klaas van Breugel, TU-Delft/CiTG

09.45 uur Duurzaam Inkopen en de overlevingscrisis, prof. dr. Arnold Heertje

10.40 uur GPR-Gebouw en materialen, ir. John Mak, WJE adviseurs

11.00 uur Korte pauze

11.20 uur GreenCalc+ en materialen, ir. Ieke van Gaalen, DGMR

11.40 uur DuboCalc en materialen, Paula Kuijpers en Gerwin Schweitzer, Rijkswaterstaat
12.00 uur Breeam.nl en materialen, ir. Stefan van Uffelen, DGBC
12.30 uur Nationale database en MRR: Hoe gaat het nu verder?, prof. dr. ir. Michiel Haas
13.00 uur Lunch buffet
14.30 uur Afsluiting symposium

Gelegenheid tot bijwonen van
15.00 uur Intreerede Michiel Haas
16.00 uur Borrel na afloop intreerede

Het symposium is bedoeld voor iedereen die wil weten hoe de verschillende data zijn opgenomen in de rekenmodellen en hoe de toekomstige situatie eruit gaat zien: inkopers van alle overheden (Ministeries, Rijksgebouwendienst, Rijkswaterstaat, provincies, gemeenten, waterschappen, etc.), industrie, architecten- en ingenieursbureaus die ontwerpwerk verrichten en moeten gaan werken met de verschillende modellen, aannemers en ontwikkelaars die ook met de modellen moeten gaan werken maar dan in de verschillende contractvormen en studenten.

[Naar boven](#)

De Nationale Dagen van Raymond Lescauwaet

De Nationale Stralingsdag op 15 en 16 mei j.l. waren een groot succes. 20 en 21 november staat De Nationale Binnenluchtdag op de agenda en ook voor 2010 is het programma al ingevuld. Raymond Lescauwaet heeft vanuit zijn ervaring bij Group4Wellness Binnenmilieu & Preventief welzijn het initiatief genomen om verschillende gezondheidsthema's in 'Nationale Dagen' aan de kaak te stellen. Dagen waarin consumenten, mensen uit het bedrijfsleven en professionals ervaringen met elkaar delen om zo te kunnen komen tot bewuste keuzes voor een gezonde woon- werk- en leefomgeving.

De aanleiding om deze dagen te organiseren was dat Raymond in zijn praktijk ervaart dat een stijgende groep mensen gezondheidsklachten heeft. Onder andere ten gevolge van straling of een slecht binnenmilieu. Om een zo breed mogelijk publiek te kunnen bereiken, worden telkens twee aaneengesloten dagen georganiseerd: op vrijdagen uitsluitend voor professionals (€50,-) en op zaterdagdagen voor consumenten, professionals en bedrijfsleven (gratis).

Voor 2010 zijn de volgende dagen op het programma:

- 5-6 februari: De Nationale Kunstlichtdag
- 21-22 mei: De Nationale Stralingsdag
- 24-25 september: De Nationale Drinkwaterdag
- 19-20 november: De Nationale Binnenluchtdag

De dagen vinden allen plaats bij SVE in Den Bosch.

[Naar boven](#)

Tentoonstelling RAP Architectuurcentrum

RAP Architectuurcentrum presenteert: 'Geometrie, de vormtaal van de natuur, als inspiratiebron voor architectuur en vormgeving'. Speciaal voor het RAP maakte Carla Feijen een presentatie van haar studie naar geometrie, de vormtaal van de natuur. Geometrie is een inspiratiebron voor architectuur en vormgeving.

Carla Feijen is beeldend kunstenaar en grafisch ontwerpster. Zij is gefascineerd door de uitwerking die verhoudingen zoals de gulden snede in bouwwerken kunnen hebben op hoe je je voelt in de ruimte. Het gebruik van de kennis van de structuren die in de natuur voorkomen in architectuur en vormgeving is allesbehalve nieuw. In uiteenlopende culturen van alle tijden werd deze kennis ingezet om tempels, paleizen, moskeeën en kathedralen te bouwen. De bouwmeesters uit o.a. het oude Egypte, Perzië, de Maya's, allen wisten de 'heilige' geometrie toe te passen in hun bouwwerken. Het was altijd geheime kennis, voorbehouden aan ingewijden. De belangstelling ervoor wordt in onze tijd steeds groter. Termen als de Gulden Snede zijn nu onderwerp voor verhalen vol mysterie. Als je heel goed naar de natuur kijkt, kun je de oorsprong vinden van deze kennis. Geometrische vormen komen namelijk overal in de natuur voor. Ze zijn duidelijk te zien in bloemen, vruchten en zaaddozen, maar zitten net zo goed in de patronen en structuren van de cellen in je lichaam, als in de banen van planeten in het heelal. Hoewel in verschillende culturen gebruik werd gemaakt van de vormprincipes van de natuur, zijn de vormgeving en

architectuur overal anders. De geometrie van de natuur is echt een vormtaal. Als je de 'letters' (=getallen en verhoudingen) en de 'woorden' (=vormendroom) kent, kan je er bij wijze van spreken mee lezen en schrijven.

In de tentoonstelling is te zien dat de studie van Carla Feijen weer nieuwe geometrische vormen oplevert. Zij toont papierconstructies en bamboe modellen van haar ontwerpen. Daarnaast geeft ze uitleg over de principes van deze vormtaal. Carla Feijen zal zelf bij de [expositie](#) aanwezig zijn op vrijdag 11, zondag 20 en zaterdag 26 september.

[Naar boven](#)

Over de grens: de Eco-Bouwpools in België

VIBE vzw (Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch bouwen) heeft in samenwerking met het Steunpunt Duurzaam Bouwen Limburg de Eco-Bouwpools opgericht. Deze bouwpools zijn gebaseerd op het overdragen en uitwisselen van kennis op het gebied van bio- en ecologisch bouwen. Dat gebeurt in de vorm van lezingen en excursies. Op 27 mei j.l. was in dit kader een zeer informatieve bijeenkomst over het gebruik van glas, ramen en zonwering. Aan de orde kwamen onder andere driedubbele beglazing, isolerend enkel glas (bv te gebruiken bij monumenten) en raamdetaïls met aandacht voor de koudebrug 'kozijn'. Een schrijver vertelde over de afwegingen die bij oude gebouwen gemaakt moeten worden als er energiebesparende maatregelen worden getroffen en de mogelijkheden die er zijn om oude details te handhaven.

De Eco-Bouwpools Oost-Vlaanderen hebben voor 2009 de volgende activiteiten gepland:

- 24 september lezing 'Installatie van condenserende en pelletketels' wanneer deze wel, wanneer niet en vooral hoe te gebruiken?
- 16 oktober infodag 'Passiehuizen met bio-ecologische bouwmaterialen'

Tenzij anders vermeld, vinden de activiteiten plaats in Natuur- en Milieucentrum De Bourgoyen, Driepikkelstraat 32 in Mariakerke (BE)

De Eco-Bouwpools Limburg hebben voor 2009 de volgende activiteiten gepland:

- 8 oktober bezoek aan woning en architectenpraktijk in Beringen en Beringen-Koersel
- 20 oktober lezing 'Ventilatietechnieken' o.a. over veelvoorkomende fouten die leiden tot slechte ventilatieresultaten
- 17 november dagcursus 'Bio-ecologische bestekken binnenstebuiten'
- 19 november lezing 'Installatie van condenserende en pelletketels'
- 25 november demonstratie 'Natuurverven' van en voor schilders

Tenzij anders vermeld, vinden de activiteiten plaats in CeDuBo, Industrierrein De Schacht nummer 1112 te Heusden-Zolder (BE).

info: <http://www.eco-bouwpools.be>

kosten: alle bouwpool activiteiten: € 25,-

aanmelden: eco-bouwpools@vibe.be

[Naar boven](#)

Over de grens: workshops leembouwtechnieken in Duitsland

Het Duitse Buche-hof en Menting Lehmbau u. Rohstoffe GmbH&Co.KG organiseren verschillende workshops over leembouwtechnieken. De workshops worden georganiseerd in een voormalige tegelbakkerij. In het oude droogcomplex van het gebouw is een café gehuisvest dat geheel in leem is afgewerkt, inclusief leemoven die gebruikt wordt om pizza's te bakken.

Voor 2009 staan onder andere de volgende workshops op het programma:

- 14 november, 11:00 – 16:00 uur: seminar 'Die Grundlagen des Lehmbaus'
- 22 augustus, 10:00 – 17:00 uur en 29 augustus, 14:00 – 18:00 uur: cursus 'Lehmskulpturenbau'
- 29 augustus, 10:00 – 18:00 uur: praktijkcursus 'Lehmfinish-Putz'

locatie: Ziegelei Menting, Westricher Strasse 62a, Schermbeck (DE)
info: <http://www.lehmbau24.de> of <http://www.menting.de>
folder: www.menting.de/upload/File/Seminare_2009_Flyer.pdf
aanmelden: telefonische bij Carina Simons of Wilhelm Menting (0049 2865 7032) of per email:
carina.simons@buche-hof.de

[Naar boven](#)

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van:
Vereniging Integrale Bio-Logische Architectuur
P.a. Postbus 357, 5680 AJ Best
E-mail: bestuur@vibavereniging.nl
Fax: 0499 - 397476 KvK: 40235051
Website: www.vibavereniging.nl

De activiteiten van de vereniging worden door vrijwilligers in hun vrije tijd georganiseerd. Voor vragen e.d. verzoeken wij u per [e-mail](#) contact opnemen.

Bij de opmaak van deze nieuwsbrief houden we ons aan de regels van HTML 4.01. Toch kan het voorkomen dat links niet werken of de tekst niet goed wordt weergegeven. Natuurlijk kan het zijn dat wij een fout hebben gemaakt, maar vsak heeft dit te maken met het gegeven dat de niet alle programma's de HTML-code op dezelfde wijze interpreteren.

[Naar boven](#)

Aanmelden nieuwsbrief

Bent u nog niet geabonneerd op onze nieuwsbrief en wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van de VIBA, stuur dan een e-mail naar [inschrijven nieuwsbrief](#) of schrijf u in op de website www.vibavereniging.nl.

[Naar boven](#)